

Asia: VN/31658/2024

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi eräiden tekoälyjärjestelmien valvonnasta annetun lain muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit hallituksen esitysluonnoksesta.

Jos organisaationne toimii tekoälyjärjestelmien markkina-valvontaviranomaisena, mitkä ovat näkemyksenne hallituksen esityksen luonnoksen 4.2.7. kappaleeseen ”Tiedonhallinnan muutosvaikutukset” organisaationne koskevan tiedonhallinnan osalta?

1. Yleiset kommentit hallituksen esitysluonnoksesta

Opetushallitus kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa ja lausuu seuraavaa:

Opetushallitus kannattaa hallituksen esitysluonnosta ja katsoo, että testiympäristön perustaminen on tärkeää kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle. Testiympäristöllä tavoiteltavien hyötyjen saavuttaminen kuitenkin edellyttää, että testiympäristössä on varauduttu kasvatuksen ja koulutuksen toimialan tarpeisiin ja että toimivaltaisille viranomaisille on varattu riittävät resurssit niille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Opetushallitus pitää tärkeänä, että kasvatuksen ja koulutuksen järjestäjillä on käytössään vastuullisia, turvallisia ja laadukkaita tekoälytuotteita ja -palveluita, jotta tekoälyosaaminen voidaan varmistaa kaikilla koulutusasteilla.

Opetushallitus toimii kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla asiantuntija- ja kehittämisvirastona. Tässä lausunnossa kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla viitataan varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetukseen, tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen, lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen, sekä taiteen perusopetukseen ja vapaaseen sivistystyöhön. Opetushallituksen tehtäviin kuuluu esimerkiksi päättää varhaiskasvatussuunnitelman, esi- ja perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelmien, ammatillisen tutkintojen sekä tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen perusteista.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla digitalisaatio on nopeaa ja tekoälyä voidaan hyödyntää opetuksen ja oppimisen tukena varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmien sekä tutkintojen perusteiden mukaisten tavoitteiden ja osaamisen saavuttamisessa. Ymmärrys tekoälystä ja tekoälylukutaito ovat osa eri koulutusasteiden kansallisissa perusteissa määriteltyä digitaalista osaamista. Tekoälyn vastuullista käyttöä harjoitellaan ikätasoon sopivalla tavalla ja opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteiden mukaisesti. Opetushallitus on laatinut yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa vuosien 2023–2025

aikana Tekoäly varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa – lainsäädäntö ja suositukset -tukimateriaalin, joka on julkaistu Opetushallituksen

verkkosivuilla maaliskuussa 2025 (saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/tekoalysuositukset>).

Kasvatuksen ja koulutuksen järjestäjät päättävät paikallisesti erilaisten tekoälytuotteiden ja -palveluiden käyttöönotosta. Ennen käyttöönottoa järjestäjien on kuitenkin tarkistettava, että tuote tai palvelu täyttää voimassa olevan lainsäädännön vaatimukset. Vaatimuksia voi tapauksesta riippuen sisältyä useaan eri säädökseen tekoälyasetuksen lisäksi. Näitä säädöksiä ovat esimerkiksi tietosuoja-asetus, tietosuoja laki, tiedonhallintalaki, arkistolaki, julkisuuslaki, digipalvelulaki sekä tekijänoikeuslaki. Lisäksi järjestäjien tulee soveltuvin osin huomioida toimialakohtainen lainsäädäntö, kuten varhaiskasvatuslaki ja

perusopetuslaki.

Digitalisaation lainsäädäntö on laaja ja osittain vaikeatulkintainen kokonaisuus. Erityisesti EU-lainsäädännön tulkinnanvaraisuus synnyttää epävarmuutta siitä, minkälaisia vaatimuksia kasvatuksen ja koulutuksen järjestäjien tulisi asettaa tekoälytuotteille ja -palveluille. Vastaavasti tuotteiden ja palveluiden valmistajat ja tarjoajat eivät välttämättä tunne järjestäjiä koskevan pakottavan lainsäädännön sisältöä ja sen erityiskysymyksiä, mikä puolestaan hidastaa ja vaikeuttaa tuotekehitystä toimialan tarpeita vastaavaksi. Toimialan oikeudellisiin erityiskysymyksiin liittyy esimerkiksi se, että tekoälyn hyödyntäminen tarkoituksenmukaisella tavalla voi monesti edellyttää lasten ja nuorten eli alaikäisten henkilötietojen käsittelyä ja erityisesti tietosuojan kannalta

haastavien tulkintakysymysten ratkaisemista. Digitaalisten tuotteiden ja palveluiden käyttöön liittyvät tietosuojan tulkintakysymykset ovat

moninaisia eikä niistä ole juurikaan saatavilla tuomioistuinten tai valvontaviranomaisten ratkaisuja (ks. esim. korkeimman hallinto-oikeuden ennakkopäätös KHO:2025:29, (8.4.2025)), mikä omalta osaltaan vaikeuttaa linjausten muodostamista.

Edellä mainituista syistä Opetushallitus pitää testiympäristön perustamista sekä pääsääntöisesti maksutonta käyttöä tärkeänä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan näkökulmasta. Opetushallitus katsoo myös, että yhden yhteisen testiympäristön perustaminen on tässä vaiheessa järkevä ratkaisu. Jatkossa on tärkeää seurata, puoltaako testiympäristön käytöstä saatu kokemus ja palaute erillisen testiympäristön perustamista kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle.

Testiympäristön kehittämisessä ja yhteistyössä olisi järkevää huomioida jo nyt myös kansalliset tekoälyn osaamiskeskukset ja verkostot.

Tekoälytuotteiden ja -palveluiden kehittäminen ja käyttöönotto edellyttää usein lainsäädännön kokonaistarkastelua ja esimerkiksi tietosuojan osalta esille voi nousta haastavia tulkintakysymyksiä. Tästä syystä Opetushallitus pitää erityisen tärkeänä, että testiympäristön käyttöön osallistuu tehtäviensä puolesta useita viranomaisia kuten tietosuojavaltuutettu ja että näille on varattu riittävät resurssit tehtävien hoitamista varten. Opetushallitus esittää harkittavaksi, tulisiko esitysluonnokseen täsmentää, miltä osin nämä viranomaiset voivat mahdollisesti halutessaan tehdä yhteistyötä esimerkiksi Opetushallituksen kanssa kasvatuksen ja koulutuksen toimialaan liittyvissä asioissa. Opetushallitus tekee mielellään yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa sen toimialaa koskevilla kysymyksillä. Opetushallitus esittää myös harkittavaksi, olisiko esitysluonnokseen tarkoituksenmukaista tarkentaa nimenomaisesti, voiko myös esimerkiksi viranomainen kuten kasvatuksen tai koulutuksen järjestäjä toimia tarjoajana tai mahdollisena tarjoajana eli testiympäristön käyttäjänä.

2. Jos organisaationne toimii tekoälyjärjestelmien markkinavalvontaviranomaisena, mitkä ovat näkemyksenne hallituksen

esityksen luonnoksen 4.2.7. kappaleeseen ”Tiedonhallinnan muutosvaikutukset” organisaationne koskevan tiedonhallinnan osalta?

Ei lausuttavaa, Opetushallitus ei toimi markkinavalvontaviranomaisena.

Saari Heidi
Opetushallitus